

Şirket Satın Almalarında Çift Defter Sorunu

Giriş

Son yıllarda Türkiye'ye ilgisi artan çok sayıda yabancı yatırımcı, Türkiye'de şirket kurmak yerine şirket satın almayı tercih etmektedir ve bunun sonucunda şirket satın alma sayısı önemli ölçüde artmıştır. Satın alma işlemlerinde, satış sürecini etkileyebilecek hususları tespit ederek mevcut riskleri ortaya çıkarmak önem teşkil etmektedir.

Bu riskler, sektörel anlamda farklılık göstermekle birlikte, ticari defterlerin usulüne uygun olarak tutulmaması her şirket için söz konusu olabilecek bir husustur. Ticari defterlerin ilgili mevzuata uygun olarak tutulmamasına verilecek örneklerden biri çift defter tutulmasıdır. Özellikle küçük ölçekli şirketlerde ve aile şirketlerinde karşılaşılan sorunlardan biri olan çift defter tutulması bu makalenin konusunu oluşturmaktadır.

Çift Defter Tutmak Nedir?

Çift defter, ticari defterlerin yanı sıra kayıtdışı hasılatın gizlenmesi amacıyla alış ve satışların başka defterlere de kaydedilmesidir. Diğer bir deyişle, şirketler bir kısım işlemlerini resmi kayıtların dışında bırakarak bunları ikinci bir deftere işlemekte ve böylelikle vergiden kaçınmaktadırlar. Uygulamada, şirketlerin çift defter tutması, ihbar üzerine veya olası bir vergi incelemesi sonucunda ortaya çıkabilmektedir. Tüzel kişilerin ve yöneticilerin, defterlerin usulüne uygun olarak tutulmamasından kaynaklanan sorumlulukları ve buna ilişkin yaptırımlar, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda ("TTK") yer aldığı gibi 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nda ("VUK") da düzenlenmiştir.

Çift Defter Tutmanın Sonuçlarına İlişkin Yaptırımlar

VUK'un "Kaçakçılık Suçları ve Cezaları" başlıklı 359. maddesinin (a) bendinde "defterlere kaydı gereken hesap ve işlemleri vergi matrahının azalması sonucunu doğuracak şekilde tamamen veya kısmen başka defter, belge veya diğer kayıt ortamlarına kaydedenler" ifadesine yer verilmiş ve çift defter tutulması kaçakçılık suçlarından birisi olarak sayılmıştır. Maddenin eski halinde, çift defter tutmak suretiyle vergi kaçakçılığı suçu işleyenler için "bir yıldan üç yıla kadar hapis" cezası verilmesi hükme bağlanmıştı, ancak 2009 yılında yapılan değişiklikle cezanın alt sınırı onsekiz aya çıkartılmıştır. Bu değişiklikle amaçlanan, söz konusu filleri işleyenler için öngörülen hapis cezasının paraya çevrilmesi imkanını ortadan kaldırmaktır. Zira, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun ("TCK") ilgili maddelerinde bir yıl veya daha az süreli hapis cezalarının adli para cezasına çevrilebileceği hükme bağlanmıştır.

Şirket Satın Almalarında Çift Defter Sorunu

VUK'un 341. maddesinde mükellefin veya sorumlunun vergilendirme ile ilgili ödevlerini zamanında yerine getirmemesi veya eksik yerine getirmesi yüzünden, verginin zamanında tahakkuk ettirilmemesi veya eksik tahakkuk ettirilmesi vergi ziyayı olarak tanımlanmaktadır. Vergi ziyasına, VUK'un 359. maddesinde belirtilen vergi kaçakçılığı fiiliyle sebebiyet verilmesi halinde vergi ziyayı cezası üç kat oranında uygulanır. Bununla birlikte belirtmek gerekir ki, vergi kaçakçılığı suçunu işleyenler hakkında hapis cezasına hükmedilmesi vergi ziyayı cezasının uygulanmasına engel teşkil etmemektedir.

Şirketlerin ticari defterlerini usulüne uygun olarak tutmalarına ilişkin yükümlülükleri ve bunlara aykırılık halinde uygulanacak yaptırımlar TTK'da da düzenlenmiştir. TTK'nın ilgili maddeleri uyarınca anonim şirketlerin temsil ve idaresinden yönetim kurulu sorumlu iken limited şirketlerde bu sorumluluk müdürlere bırakılmıştır.

TTK'nın 375. maddesinde yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkileri sayılmaktadır ve bu görevlerden biri; muhasebe, finans denetimi ve şirketin yönetiminin gerektirdiği ölçüde, finansal planlama için gerekli düzenin kurulmasıdır. Bu doğrultuda, ticari defterlerin usulüne uygun olarak tutulmasından şirketin yönetim kurulu üyeleri sorumludur. Ayrıca, yönetim kurulu üyelerinin TTK'dan doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal ettikleri takdirde hem şirkete hem de pay sahiplerine karşı sorumlu olacakları açıkça düzenlemiştir. Yukarıda açıklanan cezalara ek olarak TTK'nın 562. maddesinde; ticari defterlerini usulüne uygun olarak tutmayanlara idari para cezası hükmedileceği düzenleme altına alınmıştır.

Bunun yanı sıra, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un ilgili maddeleri uyarınca şirketten tahsil edilemeyen kamu borçlarından ötürü anonim şirketin kanuni temsilcileri, limited şirketin ise ortakları ve kanuni temsilcileri sorumlu olacaktır.

Sonuç

VUK'un 359. maddesinde yapılan değişiklikle çift defter tutmaya ilişkin cezalar ağırlaştırılmış ve öngörülen hapis cezasının adli para cezasına çevrilmesi engellenmiştir. Öte yandan, çift defter tutulduğunun ortaya çıkması, yatırımcılarda soru işareti yaratmakta ve satım sürecini etkileyebilmektedir. Dolayısıyla, çift defter tutma, buna bağlı yaptırımlar göz önüne alındığında, şirket satın alma sürecinde dikkat edilmesi gereken önemli bir konudur.